

2012 – az egerészölyv védelmének éve

Az idei év madaráról az elmúlt évben a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) honlapján lebonyolított lakossági szavazás döntött.

Az egerészölyv közepes termetű ragadozónk, amely Európa nagy részén elterjedt, gyakori faj, csupán Skandinávia északi részéről hiányzik. Tollazata barna alapszínű, de a hátoldal tollazatának színe egyedenként igen változó. Alsó fele világos alapszínű, a torokrészt és a begytájékot hosszanti, a hasat pedig harántcsíkt rajzolat díszíti. A kézevezőkön és farkon keskeny keresztcsávok láthatóak. Az utóbbit 8-12 sáv díszíti, a végszalag általában szélesebb. Csőre fekete, a viaszhártya és a csüd sárga színű, utóbbi tollatlan. A szívárványhártya sötétbarna vagy barnássárga színű.

Röptében szárnya lekerekített, nyaka rövid. A fark közepes hosszúságú, rövidebb a szárny szélességénél. A szárny fesztávolsága 1,20 méter. Gyakran órákon át kering mozdulatlan szárnyakon. Keringéskor széles, kerek szárnyait enyhe „V” alakban tartja. Alulról nézve szárnyai és farka sűrűn szalagozott. Tavasszal, nász idején ez a lomha röptű, zömök madár meredek zuhanórepülésre is vállalkozik. Vijjogó hangja a ragadozó madarak közül gyakrabban hallható, különösen tavasszal. Főképp hangos, rekedtesen nyávogó „hijü-ü, hij-jé” hangját hallatja. A szajkó megtévesztően ügyesen utánozza, ezzel gyakran becsapja a természetjárókat.

Az ország egész területén gyakori fészkelő, mindenütt előfordul, ahol fészkelésre alkalmas fát talál. Hegy- és dombvidékeink erdős területein rendszeres fészkelő, a zárt erdőségeket és azok peremterületeit egyaránt kedveli. Költése az Alföldön az 1970-es évektől vált gyakoribbá. Kiváló alkalmazkodóképességének köszönhetően költ a mezőgazdasági területek közötti erdőfoltokban, erdősávokban, fasorokban is. Fészket általában maga építi. Egy-egy fészket éveken keresztül használhat, amely a rendszeres tatarozások miatt olykor tekintélyes méretet is elérhet.

Költőhelyén február végén jelenik meg, majd nászrepülésben március végéig gyönyörködhetünk. Közben a pár megkezdi a régi fészkek felújítását, vagy új fészkek építésébe kezdnek. Fészkekalja április közepén teljes, többnyire 2-6 tojásból áll. A tojások színe zöldesfehér alapon vörösbarnán foltozott. A kotlás általában 33 napig tart, amelyben a tojó mellett a hím madár is részt vesz. A fiókák kikelése után az első két hétben a tojó a fészkekben vagy annak közelében őrökdi, míg a hím igyekszik táplálékkal ellátni a családot. Később mindkét szülő részt vesz a zsákmányszerzésben. A fiókák másfél hónapos korukban hagyják el a fészket, de a család még hosszú ideig együtt marad. A fiatalok egyévesen még nem ivarérettek.

Kevésbé ügyes ragadozó, röpte inkább lomhának mondható. Zsákmányát a leggyakrabban valamilyen kiemelkedő ponton, így telefonpóznán, kerítésoszlopon, szénaboglyán, karón vagy igen gyakran fán ülve mozdulatlanul, kitartóan lesi, amelyet azután a földön fog el. Ujjai rövidek, a kisebb termetű, nem túl gyors préda elfogására alkalmasak.

Tápláléka az élőhelyétől függően igen változatos, de általában a leggyakoribb zsákmánya a mezei pocok. *Vertse Albert* szerint táplálékának 42%-a rágcsáló kisemlősökből, pockokból, egerekből áll. Az egyéb, kisebb termetű emlősök a vizsgálatok szerint 5,4%-ban szerepeltek, így cickányok, vakond, denevér, sün, menyét, hörcsög és ürge. A madarak csu-

pán a zsákmánylista 3,4%-át alkották, így többek között veréb, pintyféle, rigó, szajkó és galamb került elő. Kételtűek és hullók 4,4%-ban szerepeltek a táplálékában. Jelentős, 44,8%-os a rovarfogyasztása, amely elsősorban a nyári hónapokra jellemző. Zsákmányai között bogarak, sáskák, tücskök, pajorok, sőt giliszta is szerepelt. Ha teheti, szívesen fogyaszt dögöt. Nyáron a kaszálógépek által elpusztított állatokat is elfogyasztja. Nem veti meg a növényi táplálékot sem. Találtak már a gyomrában szedret és cseresznyét is. A költő párok mennyiségének alakulását, valamint a lerakott tojások és a sikeresen kirepülő fiókák számát is jelentősen befolyásolja a táplálékellátottság.

Vonulásáról, kóborlásáról a gyűrűzési adatok nyújtanak információt. A hazai állomány zöme gyakorlatilag állandó, de télen a hegyvidékekről lejjebb húzódik a sík vidékekre. A külföldi kézre kerülések nagy része 400 km-en belül, döntő többsége a Kárpát-medencéből származik. Az Európa északi részén költő állomány egy része átvonul hazánkon, egy másik része pedig itt telel.

A gyűrűzési adatok szerint a faj egyedei átlagosan 6-10 évig élnek. A természetes pusztulás mellett számos emberi tényező, így lelövés, mérgezés, áramütés, gépjármű általi elütés csökkenti számukat. A legidősebb hazai példány 21 éves volt.

Ragadozó madaraink számát az elmúlt évszázadokban váltogatás nélküli irtásuk drámaian csökkentette, némelyik fajt a kipusztulás szélére sodorva. Számuk csak teljes védelmük és egyes fajoknál a természetvédők aktív beavatkozásainak köszönhetően kezdett növekedni. Az egerészölyv hazánkban 1933 óta nem lőhető, 1954 óta pedig védett. Hazai állománya az 1980-as évektől kezdett emelkedni és lett mára a leggyakoribb ragadozónk. A fészkelők számát 18–21 ezer párba becsülik a szakemberek. Ragadozó madaraink védelme vagy vadászata hosszú évtizedek óta képezi viták tárgyát. Ebben a körben sajtós az egerészölyv helyzete, amely közismert kisemlős-, rágcsáló- és rovarfogyasztásáról. Az évtizedek óta tartó vita az elmúlt évben a vadászlobbi erőteljes nyomására ismét fellángolt. Számos más, védett faj mellett igyekeztek elérni, hogy az egerészölyv ismét vadászható faj legyen. Az elmúlt év hangos szöveváltásainak és a médiaszereplésnek is köszönhető, hogy az idei év mararának éppen az egerészölyvet választotta a lakosság, amely tény egyben jelzi szimpátiáját is. Ez év elején a természetvédő és vadászszervezetek megállapodást kötöttek, mely szerint az egerészölyv más fajokkal együtt védett maradt.

Szöveg: **Andrés Pál**,
fotó: **dr. Molnár Gyula**